

po drugem škropljenji se cel mesec niso še nič premenila, nepoškropljena stebila so se pa posušila že sredi avgusta. Zatorej so v tem slučaju zeleni rastlinski deli mnogo dlje opravljali svoj posel — prejemali in razkrojevali ogljenčevo kislino, saj vsa rastlinska rast izvira iz delavnosti zelenih rastlinskih stanic, ki jih je moči primerjati z majhnim kemičnim laboratorijem. „Drugo leto moramo ves krompir poškopiti, naj bode vreme slabo ali dobro, mislili so nekateri kmetovalci“. „Pa moramo delo poprej začeti, da bode uspeh gotovejši“, odgovarjali so drugi, tretji pa so pristavljali: „Načelnistvu naše zadruge bomo predlagali, da se potrebne stvari skupno kupijo. Tudi imamo premalo škropilnic, gledati moremo, da si o pravem času napravimo novih; držati morajo namesto 20, vsekako 40—50 litrov itd.“ To nam dokazuje, da se bode škropljenje krompirja hitro občno razširilo. Tudi oni, ki so lansko poletje posmehovali se učenim kmetovalcem in zmajevali z glavami, preverili so se, in bodo letos že sami škropili. Škropljenje pa daje še drugo korist, brani namreč, da plevel njiv ne prerašča preveč. Če se bolezen zgodaj prikaže in se stebila posuše že v avgustu, začne jih hitro preraščati razen plevel, mej drugimi razne dresnove vrste. Po njivah, koder je krompir še zelen, pa redko kedaj more uspevati plevel. Še s tem se poplačajo stroški in trud. Mi temu le še pristavljamo, da so za škropljenje krompirja dobre škropilnice, kakoršne rabijo po vinogradih, če le imajo dobro razpršilo, in da je dobro, če se za škropljenje rabi raztopina modre galice, nevtralizovana z nekoliko apnom.

Vprašanje 105. Tepkovec in hrušovec, dasiravno čista in okusna, postaneta drugo ali tretje leto črnikasta. Ali je kaj pomočka zoper to barvo? (A. R. župnik v S.)

Odgovor: Čreslovina, ki je v vinu, oziroma v tepkovci, spoji se z železnim okisom, kateri je uže od narave v sadji ali pa pride v tepkovec, ker se je pri pravi rabila stiskalnica z železom okovana, ali pa je kaj železa v sodu itd. Ta spojina je črna in dela toraj tudi vino črnikasto. Kemiški je to barvilo natančno tisto, kakor črnilo od šišek. To spajanje železa z čreslovinsko kislino pa vinska, jabolčna in citronova kislina zabranjuje, zato tudi tepkovec ni precej črn, ampak šele pozneje, kadar se kislina poizgubi, oziroma počasi razkroji. Pomoček proti temu je, da pazite, da ne pride tepkovec ali sploh mošt v dotiko s kako železno rečjo (če ima sod vratca, morajo biti notranji železni deli s smolo zakapani) in da vsako leto od drugega leta dalje dodenete tepkovcu nekaj citronove kisline, katera dela vino prav prijetno pitno.

Vprašanje 106. Katero deteljno seme bi bilo za nas na Bolškem najboljšo, ker uže par let nam leto za letom vsa detelja pomrzne, dasiravno imajo nekateri deteljišča pokrita z gnojem? (A. R. v S.)

Odgovor: Vsekakor se Vam bode najbolj ugajala črna ali štajerska detelja, ker je lucerna prva leta zelo občutljiva za mráz. Pa tudi seme štajarske detelje mo-

rate izbrati iz mrzlih krajev, na pr. izpod Trbiža ali z Gorenjskega. Kranjsko deteljno seme (od štajarske detelje) ravno zato slovi, ker je zelo stanovitno zoper mráz.

Vprašanje 107. Kedaj je bolje gipsati deteljišča in travnike, spomladi ali jesen se mora gips mešati s pepelom in koliko gipsa naj se porabi? Kje se dobi gips in po čem? (J. S. v D. L.)

Odgovor: Gipsati se sme jeseni in spomladi, če je le dovolj vlage. Ako imate po Vaših krajih suhe pomladi, gipsajte pred zimo, drugače je dobro tudi spomladi. V obče hvalijo jesensko gipsanje. Potrebno ni pepela pri-mešavati, a je zelo koristno, ker je pepel sam ob sebi izvrsten gnoj za deteljišča in travnike, gips pa sam na sebi prav za prav ni gnoj, ampak le dela, da rastline druge gnojilne snovi laže uživajo in zato bujnejše rasto. Na hektar je porabiti 6 do 8 meterskih centov à 100 $\frac{h}{g}$ gipsa. Gips prodaja v Ljubljani Franc Pirkar. Cena nam ni znana.

Vprašanje 108. Blagovolite mi naznaniti, katere pasme domačih golobov so najlepše in največe in kje jih je dobiti? (Gr. F. v S.)

Odgovor: Najboljši odgovor doboste o tem, ako se obrnete do „Landw. Verkehrs-Anzeiger in Wien, I., Börsegasse 14. Tam Vam tudi radovoljno povedo, kje je dobiti raznovrstnih golobov. Zaradi peči obrnite se do A. Drelseja v Ljubljani, ki je tudi ud naše družbe.

Vprašanje 109. Tukajšnji posestnik ima vola, ki je star tri leta in se liže uže pol leta z jezikom okoli gobca. Z lizanjem le preneha, ako jé. Da bi ga kaj bolelo, ne pozna se mu ni znotraj ni zunaj gobca. Mazal ga je uže s kolomazjo (šmirom) in z drugimi zoprnimi rečmi, a nič ni pomagalo. Kadar se liže, drži se tudi naprej, kakor da bi se napenjal. Kaj je storiti? (Županstvo v S.)

Odgovor: Samo iz tega popisa ne moremo posneti, ali je lizanje bolezen ali razvada, zato ne moremo dati nobenega odgovora. Morda ima kedo izmed naših čitateljev o tem kaj izkušnje.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

171.

Moda v cvetju. Slava roži. Roža pri semitskih narodih in v Egiptu.

Kdo ne pozna tiste nestalne gospe, ki sedi na prestolju svetskem in gospodari celi svet? Njej se klanja veliko in malo, staro in mlado, bogato in siromašno. Ta gospa je „moda“. Ona nam veleva, kako se hočemo oblačiti doma in zunaj doma, na pohodih in plesih, in

mi jo pokorno poslušamo. Ali kedar se jej zljubi, izmisli si drugih predpisov in drug kroj. Moda nam ureja naše hiše, ona nam sestavlja jedilne liste za naše sijajne gostbe. Moda nam zapoveda, kake slike hočemo kupovati, kakošno glasbo poslušati, in katere pesni čitati. Ona odreja, kamo hočemo iti na izprehode, v katero kopališče, ali kamo hočemo potovati. In sitnosti imamo, ako mode ne poslušamo, veliki svet se nam smeja, češ, da nismo uglajeni in ne znamo fino živeti. Zastonj je upirati se modi, človek je proti njej preslab.

Vsemogočna ta moda je zavladala tudi v cvetju. Moda je od nekdanj vse naše vrtove urejala. Vsi, kateri so hoteli v 16. in 17. veku pokazati, da imajo okusa in razuma za lepoto, morali so svoje vrtove urediti v sloga renesanse. Koncem 17. veka je preuredila moda vrtove po slogu baroknem, a v 18. veku je prišel roccoco v modo in je ostal do konca istega veka, potem pa odstopil mesto novej modi, katera hoče, da prirodo oponaša. Pa tudi cvečnato lice teh vrtov se je vedno spreminjalo. V prvi polovici 17. veka so bili tulipani v modi. Noben vrt ni smel brez njih biti, ako je hotel gospodar, da mu je po ukusu urejen. Za ljubitelje finega ukusa ni bila nobena cena previsoka, ako je samo mogel dobiti najmodnejše vrste tulipana. V prvi polovici prejšnjega veka so prišli hijacinti v modo, in konec istega stoletja najpreje klinčki, potem levkoje in naposled jegličji. Početkom našega stoletja so postale modne cvetlice geranije, pelargonije, pozneje so jih zamenili s hortenzijami in kaktusi, potem z georginami, kamelijami, fuksami, azalejami, vrbenami in kukavicami.

Nedavno pa so postale modne cvetlice na Nemškem preproste plavice, ker jih je začel nemški cesar Viljem I. nositi. Tako se moda v cvetju od dne do dne menja. In ljubitelji cvetja prav tako željno pričakujejo vrtnarskih časopisov z Londona in Genta, kakor gospe svojih modnih listov s Pariza. Ne vem, ali je na naših vrtovih cvetlica katera uže ni bila kedaj v modi tu ali tam. Pogledite samo cvečnato lepoticje na ženskih klobukih ali slamnikih, pa hočete videti, kako se menja moda od pomladi do jeseni, od leta do leta. Dokler je ta ali ona cvetlica v modi, gospoduje vsem ostalim cvetlicam. Na vrtovih ima prvo mesto, in ženske se ž njo lepoticijo. Modno cvetlico postavljajo v dvorane in kazališča. Ali ta slava traje nekaj časa, pa mine. In ona draga in priljubljena cvetlica, ki je do sedaj imela edino pravico, da nam lepoticji prsi, da zahaja v palače, dojde sedaj v pozabljenost in je vesela, ako se jej privošči na vrtu prostorček, kjer more mirno premišljati o slavnej svojej prešlosti. Druga jo je sedaj v slavi izmenila, njo pa so potisnili z velikaških vrtov, da se še nekaj časa potiče po manjših mestih, dokler naposled sklone pot svoj v zabijnej vasi. Enaka osoda je za vse, kar moda stvarja. Nezahvalna je to gospa, danes gazi, kar je včeraj slavila in veličala.

No v vsakej umetnosti in v vsakej veščini so stvari, katerim se moda nikdar približati ne sme, kakor da si jih boji, ker jim nikdar vrednosti in cene premeniti ne more. Kar je zares dobro in lepo, na to nima moda oblasti, to svet vedno ljubi, v tem vedno naslade nahaja. Koliko je bilo pesnikov, kateri so se svetu priljubili, ali svet jih je uže davno pozabil! Homer pa je ostal in ostane na svojej višini. Tako je v slikarstvu in tudi drugje.

Tudi mej cvetlicami imamo stvorov, katerih se moda nikdar ni dotaknila. Kjer nas v cvetju dražijo ne navadne oblike in pisane boje, tu je moda svoje gospostvo razgrnila. Ali imamo cvetja, katero v svojej jednostavnosti odgovarja vsem zahtevam lepote, katero je vsakemu očesu po volji, katero ostaje velno lepo, naj se okus preminja kakor hoče. Tako cvetje ostavlja moda na miru, ona je ne more pred človekom ne povelicati, ne ponižati, tu njena oblast neha. In taka cvetlica, katerej je človek od nekdanj prvenstvo med vsemi dajal, bila je roža.

Umetno vrtnarstvo je preživelo raznih prememb, ali roža je ostala vedno kraljica vseh cvetlic. Na prestolju svojem je bilo roži lahko se obdržati v starem času, dokler je po vrtovih še malo drugih cvetlic raslo, no ona se je obdržala na svojej višini tudi pozneje, ko so naše vrtove poplavile premnoge najkrasnejše tuje cvetlice. V Grškeji in Rimskeji so slavili rožo uže v starem veku kot kraljico cvetlic. Tako je ostalo tudi v srednjem veku, da si je selitev narodov marsikaj ovirala in tudi zatrla. Skromni samostanec je nje goval rožo z isto ljubeznijo, s katero jo je ščutil bojaželjni in razuzdani vitez. Pa tudi v novejšem času, ko so nam podali Kitaj, Japan, Indija in Avstralija, Afrika in Amerika najlepše svoje cvetlice, da z rožo tekmujejo, premagala je ona vse tujke. Človek je tako rekoč s silo vzdigal sedaj to sedaj uno cvetlico, ali vse te ljubljenske je vselej roža nadkrilila. Ena cvetlica vabi s svojo lepoto samo po noči v plesnej dvorani, druga se podaje samo takrat, kedar jo povijemo v venec itd., ali roža je vedno in vselej najlepša lepoticja. Njene dražesti in lepote ne menja ne kraj ne doba. Ona pristaje s svojo draženstvo lepoto v kraljevsko palačo, kakor v selsko kočjo, pristaje v venec ali v roko najsiromašnejše deklina, kakor kraljice na prestolju. Naravna je to in čista lepota, katerej se vsak klanja, katerej nobeden ne more se upreti. Vsi vekovi in vsi narodi slave rožo kot kraljico cvetlic. Tudi v našem narodnem in umetnem pesništvu je bila roža vedno najljubša cvetlica.

Vendar pa je bilo v starem veku na vzhodu kulturnih narodov, kateri rože niso vzgajali. Na vrtovih kralja Salamona, katere opeva visoka pesen, ni rasla roža, in o njej ni spomina nikjer v sv. pismu niti stare niti nove zaveze. Nobeno semitsko pleme se v davnej prešlosti ni bavilo z vzgojem rož, kakor je videti, zakaj za njo niti pravega imena nimajo. Rožo in njeno ime

so dobila semitska plemena še le pozneje od azijskih narodov. V starobaktrijskem jeziku se zove roža „vareda“ armenski „varda“, colski „broden“, grški „rhodon“, a latinski „rosa“. V vse moderne evropske jezike je prešlo ime rože z latinskega, ker so jo Rimci z drugimi cveticami po Evropi raznesli. Divjo rožo, ki pri nas raste, nazivamo šipek. Tudi pri drugih narodih je tako. Nedvojbeno je toraj, da smo samo rožo in ime prejeli od Rimcev.

Kakor pri starodavnih Semitih, tako je tudi v Egiptu za farasuske dobe bila roža nepoznata, niso je našli niti na klesanih niti pisanih spomenikih. Prekrasni rožni vrtovi ob Nilu so nastali še le za dobe Ptolomejcev. Tudi v samej Indiji ni rože, ker jej tropsko podnebje ne ugaja. Rože, katere pri nas zovejo indijsko ali bengalske, doma so v Kitaju.

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Iz državnega zbora.

Budgetna razprava 1890.

Govor poslanca Šukljeja

v državnem zboru dne 19. aprila 1890.

(Dalje.)

Tudi o Koroškem hočem govoriti. Najprvo omenim, da so izrazi, katere je rabil včeraj g. poslanec za Beljak, nekaj zviti; in po njih lahko sodite, kako gospodje, ki so tukaj v manjšini, tam proti nam postopajo, kjer so v večini. (Poslanec Klun: Res je!) Jeden izraz, ki ga je rabil, moram naglašati.

Rekel je: Vsak spraven poskus bomo smatrali kot to, kar je, namreč prelomljenje miru; kjer pa imamo moč, je sicer ne bomo zlorabili, toda ne bomo je odstopili in ne delili.

Gospoda moja! Protestujem proti temu, da je gosp. poslanec dr. Steinwender te misli, da imajo on, njegovi tovariši ali njegov narod oblast nad nami. Mi priznamo moč postave in tej se klanjamo; to oblast radi priznamo našemu cesarju in gospodu (Dobro! Dobro! na desnici), za katerega so krvaveli naši očetje in mnogi izmed nas, in za katerega bomo radi tudi svoje otroke poslali v boj in smrt; toda oblasti te stranke ali posameznega naroda ne bomo nikoli priznali, nikoli se ji klanjali. (Pohvala na desnici.)

Ne bodem obširen, tudi ne morem biti kot generalni govornik, toda iz mnogega gradiva izberem vsaj jeden slučaj.

Glede na Koroško se nam vedno ugovarja, kadar govorimo o tamošnjih šolskih razmerah, da ljudstvo hoče tako imeti in da ni z nami jednih misli.

Gospoda! Formalno je to res; toda videli boste, da slovensko prebivalstvo na Koroškem v resnici ne

more imeti veselja, da bi se izreklo proti sedanjí šolski uredbi.

Vzgleđ, ki ga navajam, tiče se šolske občine Šentjakob v Rožni dolini, ki ima štirirazredno šolo. Od leta 1878 zahtevajo ljudje v Šentjakobu slovenski pouk v ljudski šoli. Zahtevajo slovenščino kot poučni jezik in da se nemščina od četrtega šolskega leta dalje vpelje kot učni predmet; ta zahteva vendar ni pretirana. Do leta 1883 je krajni šolski svet ponavljal te prošnje. Ker so mu to ustavili, obračal se je odslej občinski zastop na deželni šolski svet; zadnja peticija vložila se je bila meseca aprila ali maja minulega leta. Več mesecev ljudje niso dobili odgovora; konečno pride poziv, naj se vsi stariši in varuhi otrok dne 20. novembra zberó v šolskem poslopji, češ, da pride gosp. okrajni glavar osebno (Čujte! Čujte!), da se prepriča, ali res ljudje to žele, kar občinski zastop navaja v prošnji.

Gospoda! Opozarjam Vas, da se postopanje okrajnega oblastva v tem slučaju ne strinja z razlago naučnega ministerstva in državnega sodišča. Ko se je obravnavalo o taki prošnji, katero je podpisalo šestinpedeset občanov v Šentlenartu, razsodilo je naučno ministerstvo, da ne morejo občani odločevati o šoli v narodnostnem oziru, če tudi vzdržujejo šolo, temveč krajni šolski svet.

V tem slučaju pa so stvar obrnili. Obrnili se niso na občinski zastop ali krajni šolski svet, temveč naravnost na občane, na stariše in varuhe otrok, kateri naj razsodijo. Pri tem pa je bilo tole čudno: V razglasu se je glasilo: Kdor ne pride, tega glas se smatra tako, da je popolnoma zadovoljen z dosedanjimi razmerami. (Čujte! Čujte! na desnici.) Vendar je prišlo 157 starišev in varuhov. Gospod okrajni glavar je prišel in govoril tri četrte ure — v nemškem jeziku.

Na Koroškem imajo čudovito navado, — vsaka dežela ima svoje posebnosti, — da deželni predsednik posebno rad pošilja slovenščine rezmóžne uradnike v one okraje, kjer bivajo Slovenci; nasproti pa je bil poslan v čisto nemški okraj okrajni glavar, ki je slovenščine v besedi in pisavi popolnoma zmožen; to se menda dogaja zato, da se olajša občevanje s strankami. Dotični okrajni glavar, ki je prišel v Šentjakob, moral se je po tolmaču razgovarjati z ljudmi; in ta tolmač je bil okrajni šolski nadzornik.

Na dolgo in široko se je vršila obravnava, da namreč deželni šolski svet ne more uslišati te prošnje, in skušali so ljudi pregovoriti. Toda nič ni pomagalo. Pri glasovanji je 135 oseb glasovalo za slovenski pouk in le 19 za dosedanje organizacijo, 3 pa so prej odšli. Od tega je preteklo 5 mesecev, in občina Št. Jakob, ki se že 12 let bori za slovensko šolo, še vedno čaka na rešitev svoje prošnje.

In navzlic temu je pisal koroški uradni list dne 9. februarja 1890: „Umevno pa je, da bode vlada tudi